

Article History

Received / Geliş
02.12.2017

Accepted / Kabul
15.12.2017

Available Online / Yayınlanma
20.12.2017

THE FUTURE OF DECENTRALIZATION IN EUROPEAN UNION COUNTRIES

AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE YERİNDEN YÖNETİMİN GELECEĞİ¹

Ramazan ŞENGÜL²

Abstract

The European Union (EU) is a supranational structure with 28 member states. The decentralization insights of the countries that constitute the EU are not homogeneous. Due to the historical, political and administrative background differences, it is seen that the concept of decentralization differs in the EU countries and accordingly the local government models are diversified in terms of organization, authority and financial structures. Some of the EU countries with different areas and populations have the characteristics of federal state, while some countries have unitary state characteristics. Although the political structures of the countries are different, strengthening of the decentralization policies is argued in the changes in EU legislation and in the decisions taken by the institutions and bodies. The formation of the Committee of the Regions in the institutional structure of the EU is accepted as a sign of the importance of decentralization. The belief that there is a strong link between decentralization and democracy prevents the EU from becoming indifferent to localization. The aim of our study is to examine the future of sense of decentralization in the EU countries within the framework mentioned above. The different level of decentralization of the countries within the same institutional structure is considered worth examining. It is important to note how EU policies are effective in bringing member states closer to their understanding of decentralization. Moreover, the effect of the European Charter of Local Self Government adopted by member states and accepted as a reference in decentralization policies, should not be overlooked.

Keywords: European Union, decentralization, local governments.

Özet

Avrupa Birliği (AB) 28 üye devletten oluşan ulusüstü bir yapılanmadır. AB'yi oluşturan ülkelerin yerinden yönetim anlayışları homojen bir nitelik göstermemektedir. Tarihsel geçmiş ile siyasal ve idari birikimlerden kaynaklanan farklılıklar nedeniyle AB ülkelerinde yerinden yönetim anlayışının farklılaştığı ve buna bağlı olarak yerel yönetim modellerinin örgütlenme, yetki ve mali yapıları bakımından çeşitlilik arz ettiği görülmektedir. Yüzölçümleri ve nüfusları farklı olan AB ülkelerinin bazıları federal devlet niteliğine sahipken bazı ülkeler üniter devlet niteliğine sahiptir. Ülkenin siyasal yapıları farklı olsa da AB mevzuatında yapılan değişikliklerde ve kurum ve organlarının aldığı kararlarda yerinden yönetim politikalarının güçlendirilmesi savunulmaktadır. AB'nin kurumsal yapısı içinde Bölgeler Komitesi'nin oluşturulması yerelleşmeye verilen önemin göstergesi olarak kabul edilmektedir. Yerinden yönetim ile demokrasi arasında güçlü bir bağ olduğuna ilişkin kanı AB'nin yerelleşmeye kayıtsız kalmasını engellemektedir. Çalışmamızın amacı yukarıda belirtilen çerçevede içinde AB ülkelerinde yerinden yönetim anlayışının geleceğini incelemektir. Aynı kurumsal yapı içerisinde yer alan ülkelerin desantralizasyon düzeylerinin farklı oluşu incelenmeye değer görülmüştür. AB politikalarının üye devletlerin desantralizasyon anlayışlarını birbirine yakınlaştırmakta ne derece etkili olduğu dikkate alınması gereken bir husustur. Ayrıca üye ülkeler tarafından kabul edilen ve yerinden yönetim politikalarında referans olarak kabul edilen Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın etkisinin gözden kaçırılmaması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, yerinden yönetim, yerel yönetimler.

¹ Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi ev sahipliğinde RESSCONGRESS tarafından 3-5 Kasım 2017 tarihinde düzenlenen I. Uluslararası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan ve Türkçe özetli özet kitapçığında basılan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

² Prof. Dr. Kocaeli Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.
ramazan.sengul@kocaeli.edu.tr

GİRİŞ

Avrupa Birliği (AB) 2000'li yıllardan itibaren takip ettiği genişleme politikasıyla farklı idari yapı ve kültürlerle sahip ülkeleri bünyesine katmıştır. AB müktesebatının uygulanması devletlerin idari teşkilatları vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Bu nedenle müktesebatın etkin şekilde uygulanması ve standardizasyonun sağlanması üye devletlerin idari yapılarının iyi işlemesine bağlıdır. AB içinde farklı devlet yapıları mevcuttur. Hem idari kapasitenin güçlendirmenin gereği olarak hem de Maastricht Antlaşmasındaki kararların vatandaşlara en yakın birimlerce alınması hükmüne işlerlik kazandırmak üzere üye devletlerin siyasi ve idari teşkilatlanmalarında yerinden yönetim gittikçe önem kazanmaktadır. Yerinden yönetim açısından karşılaştırıldığında kimi ülkelerde tek tip yerel yönetim modeli mevcutken kimi ülkelerde yerel özelliklere göre farklılaşan asimetric yerel yönetim modelleri bulunmaktadır. Bir ülkedeki yerinden yönetim sisteminin statik kalmayıp değişime uğraması az rastlanan bir durum değildir. Dünyada meydana gelen değişimlere ve vatandaşların beklenti ve ihtiyaçlarına bağlı olarak yerel yönetimlerin statülerinin değiştii görülmektedir.

AB ülkeleri incelendiğinde yerel yönetimlerin yetki ve görevlerinde, yerel yönetim organlarının belirlenmesinde ve vesayet denetim ilişkilerinde değişik yaklaşım ve uygulamalar söz konusudur. Yerel yönetim kademe sayısı, yerel yönetimlerin birleştirilmesi ve işbirliği modelleri, ekonomik ve sosyal kalkınma politikalarında ve ulusal birliğin sağlanmasında yerel yönetimlere uygun görülen konum noktasında AB ülkelerindeki kamu politikaları standart değildir. Bununla birlikte bu politikaların birleştiği nokta yerel özerkliğin korunması ve hatta mümkün olduğunca güçlendirilmesinin hedeflemesidir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartında belirtilen minimum standartlar dikkate alınarak her ülke kendi özgün şartlarında yerel özerkliği hayata geçirmeye odaklanmıştır ki bu husus AB kurum ve organlarının politikalarıyla teşvik edilmektedir.

1995 Madrid Zirvesinden sonra AB müktesebatının etkin şekilde uygulanabilmesi için idari kapasitenin önemli hale gelmesiyle aday ülkelerin sorumluluğu artmıştır. Aday ülkelerin, AB müktesebatını iç hukuklarına aktarmakla yetinmeyip idari kapasitelerini müktesebatın işlevselliğini sağlayacak düzeye çıkarmaları gerekmektedir. Kamu yönetimi sistemlerinde merkezi yönetim ile birlikte çeşitli kademelerden oluşan yerel yönetimler için öngörülen statü AB'ye uyum sürecinin başarısını etkileyecektir. Zira AB müktesebatının uygulanmasında yerel yönetimlere önemli görevler düşmektedir. Birlik mevzuatı gereğince kamu alımları, yerel vergiler, tüketici hakları, çevre politikası, çalışma hukuku, teşvikler gibi çeşitli alanlardaki sorumluluklar yerel yönetimlerce üstlenilmektedir (Parlak, 2006:211). Mevcut durum göz önüne alındığında aday ülkelerin yerinden yönetim kapasitesinin güçlendirilmesi AB'nin ilgi alanındadır.

Siyasi/İdari Teşkilatlanma ve Yerinden Yönetim

AB'yi oluşturan ülkeler, yerinden yönetim konusunda farklı tecrübe ve birikimlere sahiptir. AB içindeki 25'i üniter ve 3'ü federal devlet olmak üzere toplam 28 devlet, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şart'ını kabul etmişlerdir. Şart, son dönemlerde Estonya ve Letonya tarafından gerçekleştirilen idari reformlarda görüldüğü üzere AB ülkelerinin idari reformlarını doğrudan etkilemektedir (Kada, 2009:831). Yerinden yönetim, AB ülkeleri açısından sürekli idari reform alanı olarak görülen bir konudur. AB, bu süreçlerde yerinden yönetimin güçlenmesini teşvik eden bir politika izlemekte ve koymuş olduğu ortak ilkelerle ülkelerin yönetim modellerinin şekillenmesine yön vermektedir. 1992 Maastricht Antlaşması ile AB kurumsal yapısı içine giren Bölgeler Komitesi'nin temel misyonu AB düzeyinde yerinden yönetim politikalarının derinleştirilmesi ve yakınlaştırılmasına aracılık etmektir ([www.wikiterritorial.cnfpt.](http://www.wikiterritorial.cnfpt;); Kada, 2010:21). Bölgeler Komitesi, AB düzeyinde yerel yönetimlerin temsiline ve yerel

yönetimlerin AB kurumsal yapısı içine girerek AB'nin inşa sürecine katılmasına imkan sağlamıştır. (Nouveau, 2011:29).

İdari teşkilatlanmaları devletlerin egemenliğinin parçası olarak gören ve yerinden yönetimin oldukça duyarlı bir alan olduğunun farkında olan AB, ülkelerin idari teşkilatlanmalarına doğrudan müdahil olmamaktadır. Diğer bir ifadeyle idari teşkilatlanmayı her üye devletin içişi olarak gören AB, bu konuda üye devletlerle çatışmadan kaçınmaktadır. Coğrafi olarak müstakil bir taşra teşkilatına sahip olmayan AB'nin aldığı bu pozisyon kendi politikalarını uygulamak için üye devletlerin idari teşkilatlarına muhtaç olmasıyla ilişkilendirilmiştir (Kada, 2010:42). Oysaki AB, kendi politikalarını uygulamak ve politik meşruiyetini güçlendirmek için yerel yönetimlerle işbirliği yapması gerektiğinin farkındadır. Bununla birlikte üye devletin onayı olmadan topluluk hukukunun uygulanamayacağının da farkındadır (Verdeaux, 1999:40; Nouveau, 2011:29). Son dönemlerde yerel yönetimlerin organize olup AB için bir gerçeklik haline geldiği ve AB'nin yerel yönetimlerin özerklik arayışlarını teşvik ettiği öne sürülmüştür. Lizbon Antlaşmasına kadar yerel yönetimlerle ilgili hususlarda Avrupa Konseyi referans olarak alınırken bu antlaşmayla birlikte yerel ve bölgesel düzeyler müktesebatın parçası haline gelmiştir. Bu değişiklik devletlerin örgütlenmelerini etkileyerek yerel özerkliğin demokratik Avrupa standardı olmasını sağlamıştır (Nouveau, 2011:39-40).

AB ülkelerinde idari teşkilatlanmanın anayasalarca düzenlenmesi istisnai bir nitelik taşımaktadır. Üniter devletlerin anayasaları devletin tekliğine vurgu yapmaktadır (Marcou, 2014:73). Üniter devletler az veya çok yerinden yönetime sahip olmakla birlikte egemenlik bölünmemiştir ve devlete aittir. Federal devletlerde ise egemenlik federal devlet ile federe devletler arasında bölünmüştür (Kukawka, 2008). Federal devlet yapılanmasında yerel yönetimlerin örgütlenmesine ilişkin düzenlemeler federe devletlere bırakılmıştır (<https://www.senat.fr/rap/102-027/102-0273.html>). Almanya'da eyaletlerin anayasası, parlamentosu, hükümeti ve yargı organları mevcuttur. Almanya ve Avusturya'da federal devletin yetki alanına girmeyen işler federe devletlere bırakılmıştır. Viyana özel bir statüye sahip olup hem federe devlet hem de belediyedir (Kukawka, 2008). Birleşik Krallık'da yerel yönetimlerin statüsünü belirleme İskoçya Parlamentosu ve Kuzey İrlanda Parlamentosuna ve ulusal yasalar çerçevesinde Galler'e devredildi (Marcou, 2012:193).

AB ülkelerinin anayasalarındaki yerinden yönetimle ilgili düzenlemeler Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 2.maddesini karşılamaya yöneliktir. Şartın 2. maddesine göre yerel özerkliğin iç hukukta mümkün olduğunca anayasada düzenlenmesi istenmektedir. Uzunluk ve detaylar açısından değerlendirildiğinde yerel yönetimlerin anayasalarda kapsadığı yer farklılaşmaktadır. Danimarka Anayasası'nda yerel yönetimlerle ilgili kısa bir madde mevcut iken Portekiz Anayasası'nda 20 civarı madde belediyeleri ilgilendirmektedir (Marcou, 2014:69). İspanya, Portekiz ve post komünist ülkeleri örnek alınırca görece daha yeni olan anayasalarda yerel yönetimlere daha fazla yer ayrılmaktadır. Finlandiya, bu eğilimin istisnasını oluşturmaktadır. 1999 Finlandiya Anayasası yerel yönetimlerle ilgili sadece bir maddeye sahiptir ki bu madde belediyelere yöneliktir. Fransa 2003 yılında, İrlanda 1999 yılında ve İsveç 2010 yılında gerçekleştirdikleri değerşikliklerle anayasalarına yerel yönetimlere ilişkin yeni maddeler ilave ettiler. Bir bütün olarak bakıldığında anayasalardaki yerel yönetimlerle ilgili düzenlemeler yerel özerklik, yerel örgütlenme ve yerel yönetim çeşitleri olmak üzere üç başlıkta toplanmıştır. Genel prensipler ve tarihsel nedenlerden kaynaklanan birkaç yetkinin bölüşümüne ilişkin düzenlemeler istisna tutulacak olursa yerel yönetimlerin yetkileriyle ilgili düzenlemeler ise kanunlara bırakılmıştır. Anayasalarda yerel yönetimleri karakterize etmek üzere kullanılan özerklik ya da serbestçe yönetilme/kendi kendini yönetme kavramlarının aynı anlama geldiği tespit edilmiştir (Marcou, 2014:69-70).

Üniter devletler arasında çeşitlilik hakim olup “*yerinden yönetim iradesi yeni, orijinal, denenmemiş yolların denenmesine*” yol açabilmektedir (Kada, 2010:125). Üniter devletlerde yerel yönetimlere yasama yetkileri tanınmaz. Ancak üniter devlet olmalarına rağmen İspanya, İtalya ve Birleşik Krallık’ta istisnai uygulamalar mevcuttur. İspanya ve İtalya’da bölge yönetimlerine yasamaya ilişkin bazı yetkiler tanınmıştır ki bu durum sözkonusu ülkeleri klasik manada üniter devletlerden ayırmakta ve bölgesel devlet olarak isimlendirilmelerine yolaçmaktadır. Birleşik Krallık’da ise yasama konusunda İskoçya’ya ayrı bir statü tanınmıştır (<https://www.senat.fr/rap/102-027/102-0273.html>). İtalyan Anayasası’nın 5.maddesi ve İspanya Anayasası’nın 2.maddesine göre devlet, tek ve bölünmezdir. İspanya ve İtalya’da idari reformlarla şekillenen devlet modelinde bölgesel düzeye anayasal tanıma getirilmiş ve bölge yönetimlerine yasama ile idari düzenlemeler yapma arasında geniş yetkiler verilmiştir. Ayrıca merkezi devlet ile bölgesel düzey arasındaki anlaşmazlıkları çözmek amacıyla anayasa mahkemesi yetkilendirilmiştir (Kada, 2010:128). İspanya’da özerk topluluklara tanınan özel statüye bağlı olarak bu toplulukların bölgesel parlamentoları ve bölgesel yürütmeleri bulunmaktadır. Katalonya, Bask ve Galice bölgeleri tarihi bölgeler olup diğer bölge yönetimlerine nazaran daha geniş özerkliğe sahiptir (Kukawka, 2008). Zaman içinde İtalya, izlediği politikalarla bölge yönetimlerini oldukça güçlendirmiştir. Anayasaya göre cumhuriyet, bölgelere, illere ve belediyelere ayrılır. Anayasa, yerel özerkliği tanımakla kalmayıp yasama süreçlerinde yerinden yönetimin dikkate alınacağını belirtmektedir Anayasal prensiplere uygun olmak şartıyla bölgeler kendilerine ait özel yetkilere sahip özerk birimlerdir (Kada, 2010:125).

Üniter devletler olan Fransa, Portekiz, Hollanda, Danimarka, İsveç’in ortak özelliği idari sistemlerinde yerinden yönetimi güçlendirmiş olmalarıdır (Kada, 2010:61-84). Kimi AB ülkelerinde ise yerinden yönetim daha sınırlıdır. Yerel yönetimlerin güç ve yetkilerini arttırmaya ihtiyatlı yaklaşımlarının ardında yatan birinci sebep siyasi ve coğrafi iken yerel demokrasi konusunda tecrübe azlığı ikinci sebeptir. Demokrasileri kurumsallaşma süreci yaşayan ülkeler öncelikle ulusal yönetim kapasitelerini güçlendirmek istediklerinden yerinden yönetimin ağırlığı zayıftır. Bu gruba giren ülkeler Slovakya, Çek Cumhuriyeti, Bulgaristan, Romanya gibi merkezi ve doğu Avrupa ülkeleridir (Kada, 2010:85-90). Coğrafi olarak yüzölçümü küçük olan ülkelerde de yerinden yönetim sınırlıdır. Lüksemburg, Estonya, Letonya, Litvanya, Slovenya, Malta ve G.Kıbrıs’ı bu kapsamda değerlendirmek gerekir (Kada, 2010:90-96). AB içerisindeki bazı ülkeler hukuki ve siyasi birliklerini koruyarak yerinden yönetim sistemlerini geliştirmeye çalışıyorlar. Bu gruba giren ülkelerdeki genel eğilim yerel yönetim kademe sayısını ikiye çıkarmak yönündedir. Yerinden yönetim politikalarında bu yöndeki eğilimin birinci gerekçesi yerinden yönetimin, bu ülkelerin demokrasiye girişlerinin devamı olarak görülmesidir. Macaristan ve Polonya gibi eskiden sosyalist bloka dahil olan ülkelerin bir kısmı AB’ye 2004’de tam üye oldular. Batı tipi liberal demokrasiye geçiş süreçleri yakın dönemde hızlı bir şekilde gerçekleştiği için demokrasinin kurumsallaşmasında yerinden yönetimin katkısından yararlanılmak istendi. İkinci gerekçe bölgesel kademeyi güçlendirme ihtiyacıyla ilişkilidir. Finlandiya ve İrlanda’da bölgesel yönetimlere duyulan ihtiyacın sonucu olarak bölgesel düzeyde yerinden yönetimi güçlendiren politikalar uygulamaya konuldu (Kada, 2010:100-103).

Almanya ve Avusturya gibi federal devletlerde federalizm, yerinden yönetimi dışlamamıştır. Yerinden yönetim, federe devletlerin coğrafi örgütlenmesinin meşru bir biçimi ve federalizmin tamamlayıcısı olarak kabul görmektedir. Almanya, federalizm ve yerinden yönetim arasında karşılık olmadığını örneğini olarak gösterilir (Kada, 2010:105). Almanya ve Avusturya örneklerinde yerinden yönetim, federalizmi tamamlarken ve onların eksiklerini kapatırken bazı ülkelerde ise federalizmden kaçış yolu olarak kullanılmaktadır. Belçika ve İtalya bunun örnekleridir (Kada, 2010:113).

Belçika'da federal devlet, federe devlet ve bölgeler arasında hiyerarşik bir sıralama bulunmaz. Her düzeyin anayasadan kaynaklanan kendi yetkileri bulunur. Bölgesel konseyler yasama gücüne sahiptir (Kada, 2010:117).

Yerel Yönetimlerin Statüsü

Yerel yönetimler hukuki olarak federe devletlerden ve özerk bölgelerden farklıdır. Alman Anayasasına göre eyaletler devlet görevlerini yapıyorlar ve devlet gücü kullanıyorlar (Marcou, 2014:65). İspanya Anayasa Mahkemesi 1981'den itibaren verdiği kararlarda özerk topluluklar ile yerel yönetimlerin anayasal değerlerinin farklı olduğunu ortaya koydu. Özerk topluluklar, siyasal özerkliğe sahiptirler ve bu durum anayasanın belirlediği çerçevede kullandıkları yasama gücünün kullanımında kendini gösterir. Oysaki il ve belediyelerin sahip olduğu özerklik ulusal ve bölgesel yasalar çerçevesinde idaridir. Bu ayrım Katalonya'nın statüsü üzerine Anayasa Mahkemesinin 2010 kararında yapılmıştır. Benzer bir durum İtalya için sözkonusudur. Anayasa Mahkemesi 2003'den itibaren verdiği kararlara yasama gücüne sahip bölgelerle idari özerkliğe sahip belediye, il ve anakent yönetimler arasında fark olduğunu belirtti (Marcou, 2014:66). Belçika'da 1999 anayasa değişikliği ile anayasaya belediyelerin özerkliği kavramı girdi. Anayasal prensibe işlerlik kazandırmak federe devletlerin yetki alanındadır. Bunun örnekleri Almanya ve Avusturya'da görölmektedir (Marcou, 2014:67).

Yerel Yönetim Organları

Yerel yönetim organlarına ilişkin anayasal hükümler çeşitlilik içermektedir. Bazı ülkelerin anayasalarında herhangi bir hüküm yokken bazı anayasalarda yerel meclislerin seçilmesine ilişkin hükümler mevcuttur. Almanya'da eyalet anayasaları sadece yerel meclisin doğrudan seçimini öngörüyor (Marcou, 2014:75). Yerel yönetimler genel olarak zorunlu veya istişari komisyon çalışmalarıyla desteklenen karar organlarına sahiplerdir. AB ülkelerinde yerel yönetim karar organlarının örgütlenme ve işleyişi birbirine benzemektedir. Federal devletlerde yerel yönetimlerin karar organlarının statüsünün belirlenmesi federe devletlere bırakılmıştır (<https://www.senat.fr/rap/102-027/102-0273.html>).

Görev süreleri 4-6 yıl arasında değişen yerel yönetim meclis üyelerinin seçimle belirlenmesi kural olmakla beraber farklı uygulamalara rastlamak mümkündür. Portekiz'de yerel meclis üyelerinin bir kısmı seçimle işbaşına gelirken, diğer kısmı belediye altı yerel birim (*paroisses*) başkanlarından oluşur. İspanya'da il yerel yönetim karar organı belediye meclis üyelerinin kendi aralarından seçtikleri üyelerden oluşuyor (<https://www.senat.fr/rap/102-027/102-0273.html>). İspanya'da belediye meclisi doğrudan halk tarafından seçiliyor (Kada, 2010:19). Polonya'da halk tarafından seçilen bölge meclisi kendi içinden yürütme organını belirlemektedir (Kukawka, 2008).

Yerel yürütme organının belirlenme şekilleri ve yapısı anayasalarda çok az yer almıştır. Bulgaristan Anayasası belediye başkanının meclis veya doğrudan halk tarafından seçilmesini öngörüyor. İtalyan Anayasası bölge başkanının doğrudan halk tarafından seçilmesini benimserken diğer yerel yürütme organlarına ilişkin hüküm içermez. Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da belediye başkanı hükümetin önerisi üzerine kral/kraliçe tarafından atanıyor. Ancak bu durum sadece Hollanda Anayasasında öngörülmüştür (Marcou, 2014:75).

Yerel yönetimlerde yürütme organı Fransa, İspanya, Polonya, Çek Cumhuriyeti'nde belediye meclisi tarafından belirlenmektedir. Almanya, İtalya, Macaristan, Slovakya, Litvanya'da belediye başkanı doğrudan halk tarafından seçilmektedir. Yürütme görevi Danimarka, İsveç, Finlandiya gibi kimi ülkelerde komite veya komisyona verilmiştir. Bu uygulama yönetimde şeffaflığı azaltması, sorumluluğun oldukça dağılması, siyasal

liderliği imkansız kılması yönleriyle eleştirilmektedir (Marcou, 2012:198-199). Birleşik Krallık'ta yerel yönetimlerde farklı yerel yürütme modeli görölmektedir (<https://www.senat.fr/rap/102-027/102-0273.html>).

İspanya'da belediye meclis üyelerince seçilen belediye başkanı bulunur. Nüfusu 3 000'den az olan belediyelerde belediye başkanına hükümet komiseri/temsilcisi yardımcı olur. Madrid ve Barselona'nın yönetimi özel bir statüye dayanır (Kada, 2010:19). Polonya'da bölge meclisi kendi içinden yürütme organını seçer (Kukawka, 2008).

Yerel Yönetimlerin Yetki ve Görevleri

AB ülkelerinin anayasaları genel olarak federe devlet ve özerk toplulukların yasal ve idari yetkilerini beraberce düzenlemektedir. Anayasalar sıklıkla yerel yetkilerin içeriği ve konusunu genel terimlerle ifade etmekte ve yerel yönetimlerin yetki ve görevlerinin hukuki çerçevesinin belirlenmesini daha ziyade kanunlara bırakmaktadır. Bazı ülkeler Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartında geçen kamusal işleri sadece yerel işlerle sınırlamayıp daha geniş yorumlamaya başladılar. 2010 Anayasa değişikliği sonrası İsveç'deki yeni duruma göre belediyeler, yerel özerklik temelinde genel çıkarın gereği olarak bölgesel ve yerel işleri yürütebileceklerdir. Yerel yetkiler konusunda bu gelişme yayılma eğilimi göstermektedir. Nitekim son dönemdeki kimi ülke anayasaları yerel yetkilerin kapsamının genişlemesini dikkate alan düzenlemeler yapıyor. 1997 Polonya Anayasası'na göre yerel yönetim biriminde yaşayanların ihtiyaçlarını karşılamak için yerel yönetimlere münhasır yetkiler tanınmıştır. Yerel yönetimde yaşayanların ihtiyaçlarını karşılamak tabiri yerel işlere göre daha geniş bir içeriğe sahiptir. Diğer yandan tarihsel nedenlerle kimi yetkilerin açıkça anayasalarda yeraldığı örneklere de rastlanılmaktadır. Belçika Anayasası'na göre nüfus kayıt işlemleri sadece belediyelere ait bir yetkidir ki 1831 anayasal düzenlemesinden beri değişmeyen bir düzenlemedir (Marcou, 2014:76-78).

Yerel yönetimlerin yetkileri devlet tipiyle ilişkili değildir. Üniter devlet olan Finlandiya, Danimarka ve İsveç'de belediyenin yetkileri bölgesel devletlerden daha fazladır (Marcou, 2014:68). Üniter devletler içinde yerel yönetimlere en fazla güç ve yetkinin tanındığı ülke İsveç'dir (www.wikiterritorial.cnfpt).

AB ülkelerindeki yerel yönetimlerin üç tür yetkiye sahip olduğu belirlenmiştir:1-Yerel yönetimin yönetimi için asli yetkiler 2-Devlet adına kullanılan yetkiler (nüfus işlemleri, seçimlerin organizasyonu vb.) 3-Diğer yerel yönetimler ya da devlet veya federe devletler tarafından delege edilen yetkiler. Yerel yönetimler yetkilerini doğrudan doğruya kullandıkları gibi yetkilerini başka yerel yönetime, özel işletmeye veya yerel kamu işletmesine devredebilmektedir. Öte yandan çevre, kültür, ulaşım, sağlık, eğitim gibi alanlarda çoğu zaman farklı idari düzeylerin ortaklaşa yetkiler kullandıkları görölmektedir. Yerel yönetimlerin devletle ortaklaşa yetki kullandığı ülkelerden birisi Lüksemburg'dur. Bu ülkede bazı hastane ve emekli binalarının işletilmesi belediyeler ile devlet arasında bölüşölmüştür (<https://www.senat.fr/rap/102-027/102-0273.html>).

Yerel yönetimlere bırakılan görevler farklı yerel yönetim türleri arasında paylaştırılmıştır. AB içindeki ülkelerin yerel yönetim kademe sayıları bir ile üç arasında değişmektedir. Birinci kademe bulunan belediyeler vatandaşa yakın olma özelliklerine uygun hizmetlerden sorumludur. İçme suyu, kanalizasyon, atık yönetimi gibi hizmetlerin görölmesi için belediyelere geniş yetkiler tanınmaktadır. Belediyelere bırakılan görevlerin büyüklüğu belediyelerin toplam harcamalarına yansımaktadır. Yerel kamu harcamalarının yarısından fazlasını belediyelerin yaptığı tespit edilmiştir (<https://www.senat.fr/rap/102-027/102-0273.html>). Almanya'da belediyelerin görevleri zorunlu ve isteğe bağlı görevler şeklinde ayrılmıştır. Zorunlu görevleri arasında kentleşme, yol, kamu düzeni, ulaşım, içme suyu ve atık yönetimi, yangınla

mücadele, sosyal hizmetler ve gençlik, konut, okul binalarının yapımı ve bakımı, mezarlık hizmetleri vardır (CCRE, 2016:8).

Farklı isimler alan ikinci kademedeki yerel yönetimler (département, province vb.) birçok ülkede yol altyapısı, eğitim, sosyal yardım, çevre koruması gibi alanlarda görevlidir. İki kademelili yerel yönetim yapısına sahip ülkelerde bu gruba giren yerel yönetimlerin görev ve yetkileri daha fazladır. Üç kademelili yerel yönetime sahip ülkelerde ikinci kademe olarak konumlandırılan yerel yönetimlerin yetkileri değişiklik göstermektedir. Örneđin Fransız il yerel yönetimleri İspanyol il yerel yönetimlerine göre daha geniş yetkilere sahiptir (<https://www.senat.fr/rap/102-027/102-0273.html>). Hollanda'da il yerel yönetimleri kentleşme, çevre, enerji, sosyal hizmetler, ekonomik kalkınma ve kentlerarası ulaşım alanlarda spesifik yetkiler kullanmaktadır. İsveç ve Danimarka'da il yerel yönetimlerinin esas görevi hastane hizmetlerinin yönetilmesidir (Marcou, 2012:197).

Üçüncü kademe yerel yönetimler Fransa örneğinde görülebileceği gibi daha ziyade ekonomik kalkınma, alan düzenlemesi, mesleki eğitim gibi konularda görevli ve yetkilidir. Üçüncü kademe olarak İspanyol ve İtalyan bölge yönetimleri diğer ülkelerden farklılaşmaktadır. Yasama gücüne sahip olan bu bölgeler coğrafi, kültürel ve tarihsel nedenlerden dolayı geniş yetkilerle donatılmıştır (<https://www.senat.fr/rap/102-027/102-0273.html>; CCRE, 2016:32).

Tablo 1: Avrupa'da Yerel Yönetim Kademe ve Sayıları (2010 Yılı)

	1.Kademe	2.Kademe	3.Kademe
Federal Devletler			
Almanya	12 104	301	16
Avusturya	2 357		9
Belçika	589	10	6
Üniter Devletler			
Bulgaristan	264		
G.Kıbrıs	378		
Hırvatistan	546	21	
Danimarka	98	5	
İspanya	8 116	52	17
Estonya	226		
Finlandiya	342	2	
Fransa	36 682	100	26*
Yunanistan	325	13	
Macaristan	3 177	19	
İrlanda	114		
İtalya	8 094	110	20
Letonya	119		
Litvanya	60		
Lüksemburg	105		
Malta	68		
Hollanda	430	12	
Polonya	2 479	379	16
Portekiz	308	2	
Çek Cumhuriyeti	6 250	14	
Romanya	3 180	41	
Birleşik Krallık	406	28	3
Slovakya	2 928	8	

Slovenya	210		
İsveç	290	20	
Toplam 28 ülke	90 245	1137	113

**2014-2015 yerel yönetim reformu öncesi durum*

CCRE'den aktaran **La Décentralisation en Europe**
<http://www.wikiterritorial.cnfpt.fr/xwiki/bin/view/DecentralisationEurope/>
(Erişim Tarihi:18/08/2017).

Yerel Yönetimlerin Denetimi

AB ülke anayasalarında genel olarak yerel yönetimlerin denetimiyle ilgili düzenlemeler mevcuttur. İtalyan Anayasasına göre hükümetin, bölge, anakent, il ve belediye organlarının yerine geçmesi mümkündür. Eğer yerel yönetimler uluslararası ve topluluk müktesebatına, kamu güvenliğine aykırı davranırsa, ülkenin hukuki veya ekonomik birliği gerektiriyorsa ve vatandaşların temel ihtiyaçları karşılanmıyorsa hükümetin müdahale imkanı ortaya çıkar (Marcou, 2014: 75-76).

Anayasalarda yerel yönetimlerin özerkliğinin korunmasına yönelik yargısal mekanizmalar belirlenmiştir. Bu konuda anayasa yargısı dışında idari yargı ve adli yargı görevli kılınmıştır. Yargının görevi sadece yerel yönetimlerin haklarını korumak değil, onlar tarafından hakların kullanım sınırlarını da belirlemektir. Almanya, anayasa yargısının yerel özerkliğin korunmasındaki rolü bakımından en gelişmiş ülkedir. Almanya Anayasasına göre belediyeler ve onların birlikleri serbest yönetim haklarının eyaletler tarafından ihlal edilmesi durumunda doğrudan anayasa mahkemesine başvurabilir (Marcou, 2014:80-81). Polonya'da yerel yönetimler, merkezi yönetimin kanunlara ve diğer düzenleyici işlemlere aykırı davranması durumunda veya Polonya'nın taraf olduğu anlaşmalara aykırılık gerekçesiyle anayasa mahkemesine başvurabilirler. Başvuruya konu olan uyumsuzluk yerel yönetimlerin yetki alanıyla ilgili olmalıdır (Marcou, 2014:84).

AB devletleri tarafından onaylanan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı yerel özerkliğin anayasal veya yasal düzeyde düzenlenmesini öngörmektedir. Özerklik, genel çıkar ile yerel çıkar arasında dengenin sağlanması için yerel yönetimin yasayla sınırlanmasını da içermektedir. Bunun için devlet, yerel yönetimleri denetlemektedir (Kada,2010:43). Yerel yönetimler anayasadan veya yasalardan kaynaklanan yetkilerini kullanırken hukuki sınırlar içerisinde kalmalıdır. Devletlerin egemenlik ve yetki alanına girmeden faaliyetlerini görmelidir (Kada, 2010:171). Devlet, genel çıkarın temsilcisi olup genel çıkarın üstünlüğünü korumakla görevli kabul edilmişken yerel yönetimler yerel çıkarın temsili ve yönetiminden sorumludur. Yerel yönetimler devletin kabul edip yürürlüğe soktuğu normlarla bağlıdır. Vesayet makamının harekete geçmesi kanunun ihlalini ve genel çıkarın zarar görmesini önlemek içindir (Delcamp, 1990:46-47).

AB içinde devlet tiplerine bağlı kalmaksızın yönetsel denetimin mevcut olduğu görülmektedir. Bu denetim bazen federe devlet, bazen merkezi yönetim, bazen bölge düzeyinde gerçekleşmektedir (Kada, 2010:44). Federal devletlerde federe devletler/eyaletler yerel yönetimlerin idari ve mali denetiminden sorumludur. Belediyelerin muhatabı federe yönetimlerdir. Almanya'da bir belediye başkanının bir federal bakanla ve federal yönetim birimiyle temasa geçmesi istisnai bir durumdur. Belçika, İtalya, İspanya ve İskoçya'da merkez ile yerel ilişkileri bölgesel düzeyde kurular, devletin doğrudan taraf olması istisnaidir (Marcou, 2014: 68-69; <https://www.senat.fr/rap/102-027/102-0273.html>). İspanya ve İtalya gibi bölgesel devletlerde denetime ilişkin yetkilerin çoğu bölge yönetimlerine bırakılmıştır. İspanyol özerk toplulukları denetim yetkilerini devletin taşradaki yetkilisi ile beraber kullanır.

İtalya'da 2001 anayasa değişikliğinden sonra bölge yönetimleri yerel yönetimlerin yasal çerçevesini belirliyor ve denetimini yapıyorlar (Kada, 2009:829).

Üniter devletler olan Fransa ve birçok doğu Avrupa ülkesinde denetim, merkezi yönetimce gerçekleştirilir. İngiltere'de 1982 yılında kurulan denetim komisyonunun üyeleri hükümet tarafından belirleniyor. Bu komisyon mali denetim yapmakta ve yerel yönetim faaliyetlerinin etkililiği üzerine düzenli raporlar yayınlamaktadır (Kada, 2009:829).

Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki ilişkilerde vesayet denetiminin esas ve usulleri incelendiğinde yerindenlik denetiminin azaldığı ve sıklıkla yasallık denetiminin uygulandığı görülmektedir. Vesayet denetiminin yoğunluğu bir ülkeden diğerine değişmektedir. Belçika, Almanya ve İspanya denetim sisteminde yerindenlik ve a priori denetim örneklerine rastlanılmaktadır. Yerel yönetimlerin görevlerini yapmaması durumunda merkezi yönetimin onların yerine geçerek faaliyette bulunmasına rastlanılmaktadır. A posteriori denetimin genelleşip yaygınlaştığı söylenebilir (Kada, 2009:829). Almanya'da a priori denetimin yöntemleri onaylama, veto ve izin verme şeklinde gerçekleşmektedir. Sözkonusu denetim yöntemleri bilhassa borçlanma miktarları, belli varlıkların satılması gibi işlerde kullanılmaktadır. Bu ülkede yönetsel faaliyet sonrası gerçekleştirilen denetim ise yerel yönetim kararlarının hukuka uygunluğuna odaklanmıştır (Ekici ve Toker, 2015:12-14).

AB ülkelerinde yerel yönetimler üzerindeki yasallık denetimi konusunda farklı uygulamalar mevcuttur. Bu uygulamalar Kada tarafından üç model altında incelenmiştir. Birinci model kapsamında olan ülkeler vesayet denetimini üst düzeydeki yönetim yapılarına bırakmıştır. Almanya'da denetim konusunda her ne kadar eyaletler arasında benzerlik ortaya çıksa da her eyalet kendi denetim şeklini kendisi belirlemektedir. Eyaletin içişleri bakanı yerel yönetimlerin işlemlerini ve eyaletlerin ilçe teşkilatları küçük belediyelerin işlemlerini denetlemektedir. İkinci modelde yerel yönetim işlemlerinin denetiminin yargı yoluyla yapılması ön plana çıkmaktadır. Kimi kez yargısal denetim tek yol olabilmektedir. İtalya'da yerel yönetim işlemlerinin yasallığı üzerinde kuşkuvarın olması durumunda ilgili işleme karşı 30 gün içinde yargıya başvurulmalıdır. Bu ülkede sadece bölgesel Sayıştaylar yerel işlemleri inceleyebilirler ve yeniden müzakere edilmesini isteyebilirler (Kada, 2009:829-830). Üçüncü model, diğer iki modelin sentezi olup orta yol olarak isimlendirilmektedir. Bu modelde yerel yönetim faaliyetlerinin denetiminde idari denetim ile yargı denetimi birleştirilmektedir. Fransa'da yerel yönetim işlemlerinin yasalara aykırılığı iddiasıyla vali sözkonusu işlemlere karşı yargıda dava açma yetkisine sahiptir. Uygulamada vali, yargıya başvurmadan önce ilgili yerel yönetimden bu işlemi gözden geçirmesini istemektedir. Anlaşmazlıkların hemen hemen tamamına yakınının bu yolla çözüldüğü tespit edilmiştir. İspanya'da da benzer bir işleyişin olduğunu belirtmek gerekir. Yerel yönetimler işlemlerini devlet veya özerk topluluk temsilcisine gönderiyor. İdari denetim sonucu yerel yönetim işleminin yasallığına ilişkin şüphe oluşursa vesayet makamınca idari yargıda dava açılmaktadır (Kada, 2009:830). İspanya'da özerk toplulukların denetimi ise karma bir nitelik göstermektedir. Özerk toplulukların yasama işlemlerini Anayasa Mahkemesi ve mali işlemlerini Sayıştay denetlemektedir. Bu toplulukların idari işlemlerinin denetimi Danıştay'ın görüşü alınmak kaydıyla merkezi hükümet tarafından yapılmaktadır (Kada, 2010:19).

İtalya'da bölgelerin yasama gücüne sahip olmalarından dolayı yerel yönetimlerin işlemlerinin denetiminde farklı usuller bulunmaktadır. Bölgesel kanunların anayasaya uygunluğu Bakanlar Kurulunca ve bölgelerin düzenleyici işlemleri bir denetim komisyonunca denetleniyor. Bu denetim kapsamındaki işlemlerin sayısı azdır. Cumhurbaşkanı, bölgesel işler meclis komisyonunun görüşünü aldıktan sonra anayasa ve ulusal yasaya aykırı işlem yapan bölge meclisini feshedebilir. Belediyeler

ve illerin işlemlerinin denetimi bölgesel denetim komisyonunca yapılır. Anayasa ve kanuna aykırı davranan yerel meclisler cumhurbaşkanı tarafından feshedilebilir. İçişleri Bakanı, belediye başkanı, il başkanı veya meclis üyelerinden birini ağır kusur nedeniyle görevinden alabilir. Mali denetim Sayıştay'ca yapılır (Kada, 2010:18).

Kada'ya göre vesayet denetim usullerinden olan iptal ve yerine geçerek karar verme mevzuatta olsa bile pek az kullanılmaktadır. Vesayet makamına gönderilecek işlem türünün azaldığı görülmektedir. Yerel yönetim işlemleri konusunda anlaşmazlıklar varsa merkez ile yerel arasında karşılıklı görüşme yaygınlaşmaktadır. Kada, dikey, hiyerarşik ve vesayetçi klasik modelin yerini dengeli işbirliğine bıraktığını belirterek merkez ile yerel arasında çatışma yerine ortaklık ilişkisinin güçlendiğine dikkat çekmekte ve Fransa, Almanya, Belçika, Hollanda, Portekiz ve Polonya'yı örnek göstermektedir. Fransa'da sosyal yardım, eğitim, kentsel politikalar alanında sözleşmeye dayalı işbirliği gelişmiştir. Hollanda'da müzakere yoluyla yönetim olarak isimlendirilen sözleşme ilişkisi yakın zamanlı bir olgu olmasına karşın kapsamı geniştir. Esasen devletin yetki alanında olan işlerin önemli bir kısmında devlet ile yerel yönetimler arasındaki işbirliği artmıştır. Uygulamada yerel yönetim desteği gerektiğinden devlet, sözleşme yolunu seçmektedir. Sözleşme uygulamasının gelişmesi Hollanda'nın idari yapısıyla ilgilidir. Hollanda'nın idari sisteminde devlet, kamusal faaliyetin çerçevesi ve yapısını belirliyor, iller koordinasyon görevi görüyor, belediyeler hizmetlerin üretimi ve dağıtımını sağlıyor (Kada, 2009:830).

Yerel yönetimlerin denetimine ilişkin sistematik düzenlemeler genelde kanunla yapılmaktadır. Ama bazı anayasalar devlet temsilcisinin rolü veya diğer kurumların rolüyle ilgili düzenlemeler öngörüyor ki Fransa, Hollanda, Polonya Macaristan, Bulgaristan'daki yaklaşım bu duruma örnek oluşturmaktadır. İspanya'da her özerk toplulukta bulunan hükümet temsilcisinin özerk topluluğun doğrudan denetiminde yetkisi olmamakla beraber yerel yönetimlerin denetiminde özerk toplulukla beraber hareket etmektedir (Marcou, 2014: 76).

Genel olarak yerel yönetimler arasında vesayet denetimi bulunmamaktadır. Hollanda bu anlayışın istisnasını oluşturur. Hollanda'da belediyeler üzerindeki denetim il yerel yönetimlerince yapılır. (Marcou, 2014:69; <https://www.senat.fr/rap/102-027/102-0273.html>). Fransa'da ise bölgelerin il ve belediyeler üzerinde hiyerarşik güçleri bulunmaz (Kukawka, 2008).

SONUÇ

Yerel ve bölgesel yönetimlerin çıkarlarını temsil etmek üzere Bölgeler Komitesinin AB kurumsal yapısı içine alınması bu süreçte yerinden yönetim adına bir kazanımdır. Yerindenlik (subsidiarité) ilkesinin AB mevzuatına girmesi yerinden yönetim adına diğer bir kazanım olmuştur. Yerindenlik ilkesine işlerlik kazandırmak üzere kamu hizmetlerinin halka en yakın birimlerce görülmesinde uzlaşma ortaya çıkmıştır. Kamusal sorumlulukların yerel yönetimlere devredilmesinde devletlerin gittikçe daha fazla siyasal ve hukuki inisiyatif kullandıkları görülmektedir.

AB'nin kamu yönetimi konusunda müktesebatının olmadığı ve idari yapı konusunda model önerisi yapmadığı bilinen bir olgudur. AB üyesi devletlerin siyasi ve idari teşkilatlanmalarını kendileri belirlediği için bu alanda farklılıklar ortaya çıkmıştır. İdari teşkilatlanmada çeşitlenme hususen yerinden yönetim uygulamalarında kendini göstermektedir. Yerel yönetimlerin sayı, kademe, görev ve yetkileri ile merkez ile yerel yönetim ilişkileri üye devletlerde aynı değildir.

AB içindeki federal devletlerde yerel yönetimlerin statüsünün belirlenmesi federe devletlerin yetki alanında kabul edilmiştir. Her federe devlet kendi öncelikleri doğrultusunda yerel yönetim modeli oluşturmuştur. Üniter devletlerde yerel yönetimlerin statüsüne ilişkin genel hükümler anayasalarda düzenlenirken sistematik

ve ayrıntılı düzenlemeler kanunlarla yapılmaktadır. Klasik anlamda üniter devlet özelliklerinden uzaklaşarak bölge yönetimlerine tanınan siyasal güçler nedeniyle AB içinde İspanya ve İtalya örneklerinde olduğu gibi bölgesel devletler ortaya çıkmıştır. Bu manada söz konusu ülkelerde bölge yönetimleri idari yetkilerinden çok siyasal yetki ve nüfuzlarıyla dikkat çekmektedir ki zaman zaman merkezi yönetimle aralarında hukuki ve siyasi gerilimlere sebebiyet vermektedir.

AB politikalarının etkin şekilde uygulanabilmesi için üyelik öncesi süreçte aday ülkelerin gerçekleştireceği idari reformlar ve özellikle de yerel yönetimlerin alacağı statü önemli bir husustur. Başta tek pazarın işleyişinde aksamının yaşanmaması olmak üzere ortak politikaların aynı standartta uygulanmasını sağlamak için iyi işleyen bir idari sisteme ihtiyaç duyulmaktadır. Aday ülkelerdeki idari sistemlerin birliğe üye olmadan önce müktesebatın içerdiği sorumlulukları taşıyabilecek düzeye getirilmesi gerekmektedir. Müktesebattan kaynaklanan görevlerin çerçevesi ve yoğunluğu dikkate alındığında bilhassa yerel yönetimlerin buna uygun idari ve mali kapasiteyle donatılması gerekmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimler Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şart'ında ortaya konulan standartlara sahip hale getirilmeli ve yerinden yönetim konusunda üye devletler arasında ortaya çıkan ortak anlayış gözetilmelidir.

KAYNAKÇA

- Conseil des Communes et Régions d'Europe (CCRE) (2016), Gourvenements Locaux et Régionaux en Europe Structures et Compétences, http://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/CEMR_structures_and_competences_2016_FR.pdf. (Erişim Tarihi:10/11/2017).
- DEL CAMP, Alain (1990), **Les Institutions Locales en Europe**, PUF, Que sais-je? No:2559.
- EKİCİ, Birol, TOKER, M.Cem (2005), “Avrupa’da ve Ülkemizde Yerel Yönetimlerin Denetimi ve Etkinliği”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 14, Sayı 1, s.5-28.
- KADA, Nicolas (2010), **Les Collectivités Territoriales dans l'Union Européenne. Vers une Europe Décentralisée?** PUG, Grenoble.
- KADA, Nicolas (2009), “Les Relations entre L'Etat et Les Collectivités Territoriales en Europe:Toujours Inégales, Souvent Partiles...et Parfois Loyales”, *Gestion Finances Publiques*, No:11, Novembre 2009, s.828-832.
- KUKAWKA, Pierre (2008), “Typologies de la Décentralisation en Europe”, Séminaire “Régions, décentralisation et coopération internationale”, Kinhasa 3 Kasım 2008, Erişim Tarihi:18/08/2017.
- MARCOU, Gérard (2014), “Les Collectivités Locales Dans Les Constitutions Des Etats Unitaires en Europe”, *Les Nouveaux Cahiers du Conseil Constitutionnel*, No:42, 2014/1, s.63-87.
- MARCOU, Gérard (2012), “Les réformes des collectivités territoriales en europe : problématiques communes et idiosyncrasies”, *Revue française d'administration publique*, n° 141, s. 183-205.
- NOUREAU, Aurélie (2011), *L'union Européenne et Les Collectivités Locales*, Thèse de Doctorat, Université de La Rochelle, <https://tel.archives-ouvertes.fr/tel-00590966/document>, (Erişim Tarihi:18/08/2017).
- PARLAK, Bekir (2006), “Avrupa Birliği Düzenlemelerinde ve Seçilmiş Üye Ülkelerde Yerel Yönetimler”, **Avrupa Perspektifinde Yerel Yönetimler** (içinde), Editörler:Hüseyin ÖZGÜR ve Bekir PARLAK, Alfa Aktüel, s.203-266.
- VERDEAUX Grégoire (1999), “Les Collectivités Locales Face A L'Europe”, **Les Collectivités Locales en Mutation** (içinde), La Documentation Française, Paris, No:293, s.33-40.

İNTERNET KAYNAKLARI

La Décentralisation en Europe
<http://www.wikiterritorial.cnfpt.fr/xwiki/bin/view/DecentralisationEurope/> (Erişim Tarihi:18/08/2017).
Projet de loi constitutionnelle relatif a l'organisation décentralisée de la République, <https://www.senat.fr/rap/102-027/102-0273.html>, (Erişim Tarihi:18/08/2017).